

IZVJEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U HRVATSKOJ 2017.

Pravni tim *Documente* – Centra za suočavanje s prošlošću (u daljnjem tekstu *Documenta*), Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek (u daljnjem tekstu Centar za mir) i Inicijative mladih za ljudska prava Hrvatske (YIHR), tijekom 2017. pratio je rasprave u 23 kaznena postupka za ratne zločine vođena na četiri nadležna županijska suda u Hrvatskoj kao i 12 javnih sjednica u žalbenim postupcima pred Vrhovnih sudom RH.

Izvjestaj o suđenjima za ratne zločine u Hrvatskoj daje pregled i ključne nalaze svih nepravomoćno kao i pravomoćno okončanih predmeta, a koji su od značaja za javnost. Za cjelovit uvid u tijek pojedinih postupaka i njihove nalaze, relevantni su i prethodni godišnji izvještaji o suđenjima. Izvjestaj je fokusiran na rad tužiteljstava i specijaliziranih sudova, analizu optužnica i presuda u pojedinim predmetima, kritičku opservaciju pravosuđa, a nudi i zaključke te preporuke.

Tijekom 2017. godine nepravomoćno je okončano 10 kaznenih postupaka, a pravomoćno završeno 12 kaznenih postupaka. Većina kaznenih postupaka u 2017. godini, osobito tijekom istrage i nakon podizanja optužnica, vođena je u odsutnosti okrivljenika. Prema nama dostupnim podacima podignuto je dvanest optužnica u odnosu na 34 okrivljenika, od kojih je čak 33 nedostupno hrvatskom pravosuđu. Time je osnovni postulat svakog suvremenog kaznenog postupka koji mora nastojati osigurati djelotvornu participaciju okrivljenika, kontradiktornu strukturu postupka i jednakost oružja stranaka u postupku bitno narušen.

Trend suđenja u odsutnosti, dominantan devedesetih, pravda se nemogućnošću ustupanja kaznenog progona državi u kojoj okrivljenik ima prebivalište i čije državljanstvo posjeduje, zbog visine zapriječene kazne. Naime, *Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima* (NN-178/04) brani ustup kaznenog progona za kaznena djela za koje je propisana kazna zatvora preko 10 godina.

Nadalje, regionalna suradnja, doduše determinirana limitiranim protokolima/sporazumima o suradnji između tužiteljstava u regiji, posebice onih zaključenih između Hrvatske i Bosne i Hercegovine i Hrvatske i Srbije, gotovo je nepostojeća u dijelu ustupanja dokaza. Suradnju otežava i *Zaključak o suradnji s Bosnom i Hercegovinom* kod pružanja pravne pomoći u kaznenim predmetima usvojen tijekom sjednice Vlade Republike Hrvatske 3. lipnja 2015. Bilateralni ugovori o kaznenom progona i kažnjavanju ratnih zločina, čije se sklapanje najavljuje, a koji bi kao međudržavni sporazumi bili s pravnom snagom iznad zakona, mogli bi promijeniti trend suđenja *in absentia*.

Tijekom 2017. godine pratili smo 23 suđenja za ratne zločine, što je ujedno i najmanji broj kaznenih postupaka u fazi rasprave od kada naš pravni tim provodi monitoring suđenja za ratne zločine. Suđenja za ratne zločine praćena pred specijaliziranim sudovima, karakterizira Ovaj izvještaj realiziran je u sklopu *Justice* programa EU te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

rijetko zakazivanje rasprava osobito pred županijskim sudovima u Osijeku i Rijeci. Daljnje karakteristike su: dugotrajnost postupaka, nedostupnost okrivljenika pred županijskim sudovima u Rijeci i Zagrebu te mogući dvostruki standardi pri odmjeravanju kaznenih sankcija u nekim postupcima, kao i niske zatvorske kazne, odmjerene ispod zakonskog minimuma, prvenstveno pripadnicima hrvatskih postrojbi, uz redovito uzimanje sudjelovanja u Domovinskom ratu kao olakotne okolnosti. Ponavljanje postupka zabilježili smo tek u dva predmeta.

Nepravomoćne presude donesene su u 10 predmeta protiv 17 okrivljenika. Dvanaest (12) optuženika je osuđeno za ratni zločin i to 6 pripadnika hrvatskih i 6 pripadnika srpskih postrojbi. Četiri optuženika, pripadnika srpskih postrojbi su oslobođena optužbe, dok je u odnosu na jednog pripadnika srpskih paravojnih postrojbi odbijena optužba.

KAZNENE PRIJAVE

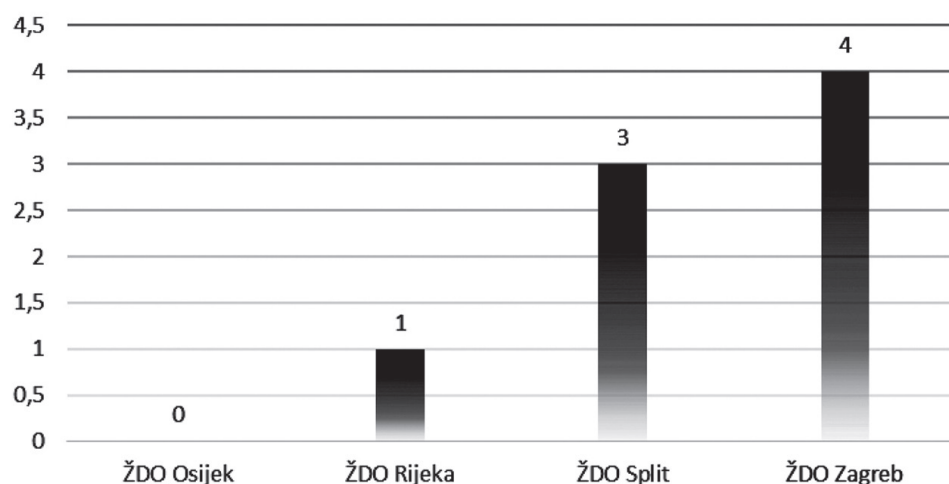
Tijekom 2017. godine nadležna županijska državna odvjetništva zaprimila su 62 nove kaznene prijave za ratni zločin. *Documenta* je podnijela dvije kaznene prijave, jednu za zločin u Uzdolju te za zločin u Bogdanovcima no na niti jednu nije dobila odgovor.

STATUS QUO U PROCESUIRANJU ZLOČINA SA STATUSOM NACIONALNIH PRIORITETA

Zločini počinjeni nad civilima u Sisku, Pakračkoj Poljani, Glinskom Novom Selu, Borovu Selu, Antinu, Vukovaru procesuirani su uglavnom temeljem zapovjedne odgovornosti, dok i dalje nema napretka u progonu direktnih počinitelja. No, zločini u Varivodama i Gošiću te u Dvoru na Uni, kojima je status nacionalnih prioriteta određen još 2015., još uvijek su nerazriješeni i vode se protiv nepoznatih počinitelja. Ujedno, do sada nisu pokrenuti kazneni postupci za zločine nad srpskim civilima u Vukovaru i Sarvašu, počinjeni u proljeće i ljeto 1991., kao ni postupci za zločine počinjene tijekom operacija Bljesak i Oluja.

ISTRAGE

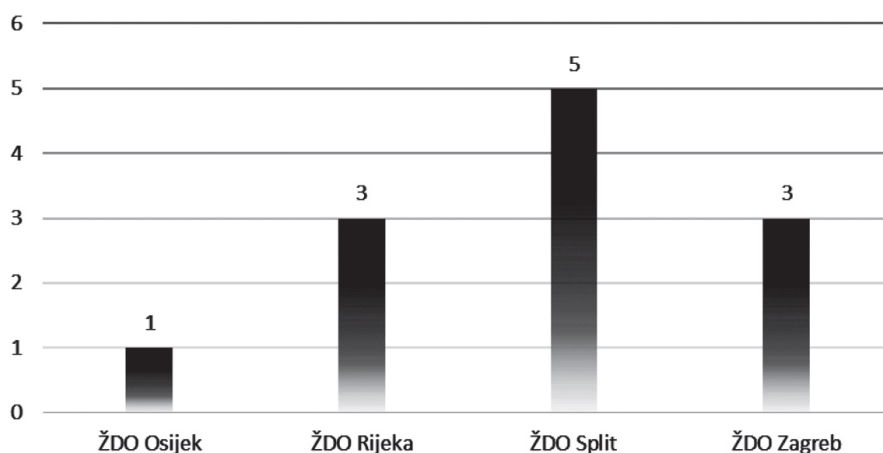
Tijekom 2017. pokrenuto je 8 istraga protiv 25 okrivljenika, a tek je jedna istraga rezultirala podizanjem optužnice.

OPTUŽNICE

U 2017. godini podignuto je 12 optužnica protiv 34 okrivljenika. Svi okrivljeni su bili, pripadnici srpskih postrojbi.

Svi okrivljenici, uglavnom državljani Republike Srbije (nekolicina posjeduje BiH državljanstvo, odnosno državljanstvo Crne Gore), nedostupni su hrvatskom pravosuđu.

REGIONALNA SURADNJA

Regionalnu suradnju smo pratili kroz četiri suđenja. Suđenja u Hrvatskoj su se vodila pred Županijskim sudom u Splitu: zločin u Širokom Brijegu, protiv opt. Ivana Hrkača započelo je krajem 2015., a pravomoćno okončano u lipnju 2017. potvrđivanjem oslobađajuće prvostupanjske presude; zločin u logorima Silos, Gabela i Dretelj, protiv opt. Marinka Marića i Željka Rodina, nekadašnjih pripadnika brigade Hrvatskog vijeća obrane (HVO) Knez Domagoj, optuženim za ratne zločine nad bošnjačkim civilima. Predmet oba navedena kaznena postupka su zločini počinjeni na teritoriju BiH.

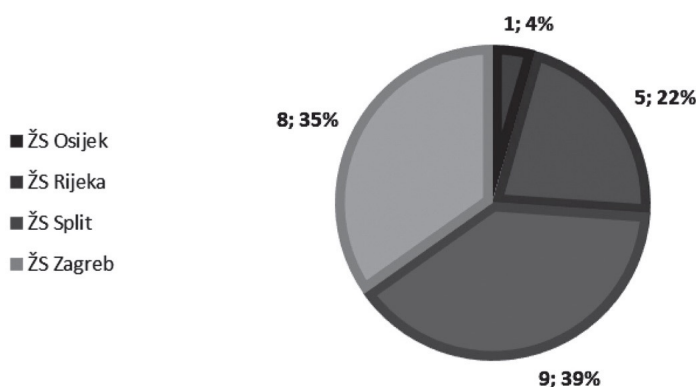
Druga dva suđenja vođena su pred sudom za ratne zločine u Beogradu. Posljednjom pravomoćnom presudom Apelacionog suda u Beogradu za zločin na Ovčari, donesenom 24. studenog 2017. godine, potvrđena je prvostupanjska presuda u odnosu na optužene Mirosljuba Vujovića, Stanka Vujanovića, Predraga Milojevića (20 godina) i Gorana Mugoša (5). Ivanu Atanasijeviću kazna je smanjena s 20 na 15 godina zatvora. Miroslavu Đankoviću i Saši Radaku s 20 na pet godina zatvora. Nadi Kalabi pooštrena je kazna sa devet na 11 godina. Oslobođeni su Milan Vojnović, Jovica Perić, Milan Lančuzanin i Predrag Dragović, koji su prvostupanjskom presudom bili osuđeni na 15, 13, šest i pet godina zatvora. Đorđe Šošić je tijekom postupka pred Apelacionim sudom preminuo. Za zločin u Lovasu, početkom siječnja 2017. temeljem izmijenjene optužnice krenulo je ponovno suđenje pred Odjelom za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.

Ovaj izvještaj realiziran je u sklopu *Justice* programa EU te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

PREGLED RADA SPECIJALIZIRANIH SUDOVA ZA RATNE ZLOČINE

U 23 suđenja za ratne zločine bilo je zakazano 147 ročišta, od kojih je znatan broj odgođen iz različitih razloga, a neka od suđenja su započela iznova zbog proteka vremena duljeg od tri mjeseca, što su pokazatelji nedostatka koncentracije glavne rasprave i relativno slabe učestalosti zakazivanja ročišta. Takva dinamika održavanja suđenja u javnosti stvara konfuziju i otežava praćenje, kao i medijsko izvještavanje. U pojedinim kaznenim postupcima koji su u fazi suđenja pred prvostupanjskim vijećem, ročišta nisu bila zakazana tijekom 2017. (zločin u Kulinama protiv ratnih zarobljenika i zločin počinjen granatiranjem Karlovca). To je pokazatelj nedostatka koncentracije glavne rasprave i u predmetima ratnih zločina na županijskim sudovima prvenstveno u Osijeku, pa potom i u Rijeci i Zagrebu.

BROJ POSTUPAKA U TIJEKU PRED ŽUPANIJSKIM SUDOVIMA TIJELOM 2017. GODINE

TRENDOVI

SUĐENJA U ODSUTNOSTI

U odnosu na 38% optuženika provedena su suđenja u odsutnosti, na razini četiri specijalizirana suda. Županijski sudovi u Rijeci i Zagrebu više od polovice suđenja provode u odsutnosti optuženika, što kod svjedoka - oštećenika stvara nerazumijevanje i neprihvatanje suđenja u kojima nema okrivljenika i gdje je neizvjesno da li će u slučaju osuđujućih presuda isti ikada služiti dosuđenu kaznu.

PRAVOMOĆNE PRESUDE U 2017.

ZLOČIN U PAKRAČKOJ POLJANI

Kazneni postupak protiv Tomislava Merčepa, optuženog za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1., u svezi s čl. 28. OKZ RH. Dana 2. veljače 2017. Vrhovni sud je djelomično prihvatio žalbu državnog odvjetnika te preinačio prvostupanjsku presudu u pogledu odluke o kazni na način da je optuženom Tomislavu Merčepu povisio izrečenu kaznenu sankciju s pet i pol (5,5) na sedam godina zatvora (7). Kazneni postupak primjer je dugotrajnosti postupka bez pravomoćnog epiloga. Suđenje optuženiku započelo je u veljači 2012.

Ovaj izvještaj realiziran je u sklopu *Justice* programa EU te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

ZLOČIN NA BRDU BRŠLJENOVICA KOD PLAŠKOG

Postupak protiv Dušana Kovačevića, za kazneno djelo ratnog zločina protiv ranjenika i bolesnika iz čl. 121. OKZ RH. Kazneni postupak primjer je dugotrajnosti postupka bez pravomoćnog epiloga. Optužnica je podignuta u lipnju 2011., a suđenje optuženiku započelo je 2013.

ZLOČIN U ZAGREBAČKOJ GAJEVOJ ULICI I KERESTINCU

Kazneni postupak primjer je dugotrajnosti postupka. Suđenje je započelo u veljači 2012. na temelju optužnice podignute u studenom 2011. Prvostupanjsku presudu donesenu u listopadu 2012. Vrhovni sud je srušio te naložio ponavljanje postupka. Ponovljeni postupak proveden je pred izmijenjenim sudskim vijećem.

ZLOČIN U TRPINJI – III. STUPANJ

Kazneni postupak je vođen u prisutnosti optuženika. Vrhovni sud je u potpunosti potvrdio prvostupanjsku osuđujuću presudu. Temeljem žalbe optuženika M. Atanackovića upućena Vrhovnom sudu, kao sudu III. stupnja, je preinačena kazna zatvora u trajanju od 15 godina.

ZLOČIN U GLINSKOM ZATVORU

Kazneni postupak vođen je u odsutnosti optuženika. Vrhovni sud je potvrdio odbijajuću presudu donesenu protiv opt. Miroslava Hašića, dok je postupak protiv opt. Zorana Dmitrovića vratio pred prvostupanjsko vijeće na ponovno odlučivanje.

ZLOČIN U OKOLICI GRAČACA

Nakon provedene rasprave, u obnovljenom kaznenom postupku, optuženik, Dejan Milović, *tempore criminis*, bivši pripadnik pogranične jedinice milicije “Gračac” tzv. RSK, 15. prosinca 2016. proglašen je krivim i osuđen na tri godine zatvora. Vrhovni sud odbio je obje žalbe kao neosnovane te u svibnju 2017. potvrdio prvostupanjsku presudu.

ZLOČIN U SKELI KRAJ GLINE

Kazneni postupak vođen je u odsutnosti optuženika. Dana 27. veljače 2017. suđenje je okončano oslobađajućom presudom u odnosu na opt. Đuru Solara, uslijed nedostatka dokaza dok je u odnosu na drugooptuženika Zorana Duruma optužba odbijena. Prvostupanjska presuda potvrđena je 30. svibnja 2017. godine.

ZLOČIN U ŠIROKOM BRIJEGU

Kazneni postupak protiv Ivana Hrkača za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120 st. 1 OKZ RH i ratni zločin nad ratnim zarobljenicima čl. 122 OKZ RH. Nepravomoćnom presudom, od 17. lipnja 2016., optuženik Ivan Hrkač zvani “Čikota”, oslobođen je optužbe za ratni zločin. Javna sjednica na kojoj je potvrđena prvostupanjska, oslobađajuća presuda održana je 06. lipnja 2017.

ZLOČIN NA MILJEVAČKOM PLATOU

Postupak protiv Ante Babca i Miše Jakovljevića, za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH. Vrhovni sud je nakon javne sjednice, održane 06. rujna 2017. kao neosnovane odbio žalbe optužbe i obrane te u cijelosti potvrdio prvostupanjsku presudu.

ZLOČIN U SMILČIĆU KOD BENKOVCA

Dana 11.09.2017. godine na Županijskom sudu u Splitu optuženi Mladen Graovac, uhićen u kolovozu 2016., proglašen je krivim za počinjenje ratnog zločina protiv civila i osuđen na dvogodišnju zatvorsku kaznu. Priznao je krivnju i odrekao se prava na žalbu.

Ovaj izvještaj realiziran je u sklopu *Justice* programa EU te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

ZLOČIN U SELIMA UZ UNU KOD HRVATSKE KOSTAJNICE

Dana 08. svibnja 2015. pred izmijenjenim sudskim vijećem Županijskog suda u Zagrebu sva trojica optuženika Pero Đermanović, Dubravko Čavić i Ljubiša Čavić oslobođena su optužbe za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH. Vrhovni sud potvrdio je oslobađajuću presudu 09.11.2017.

POKUŠAJ PODMIĆIVANJA SUDACA VRHOVNOG SUDA

Predmet Glavaš i dr. Kazneni postupak protiv Drage Tadića, za udruživanje za počinjenje kaznenog djela iz čl. 333/1 KZ-a i za poticanje na protuzakonito posredovanje iz čl. 343/5 KZ-a u vezi članka 37/2 KZ-a. Nepravomoćno je u veljači 2013. osuđen bezuvjetno na 2 godine zatvora. Presuda je na sjednici Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u veljači 2017. godine, u cijelosti potvrđena.

ZAKLJUČNO

S obzirom na pravo svih žrtava ratnih zločina na utvrđivanje činjenica i okolnosti njihova stradavanja te borbu protiv nekažnjivosti, očekujemo učinkovitiji rad policije i DORH-a u istraživanju, a sudova u nepristranom procesuiranju svih ratnih zločina. Broj neprocesuiranih zločina za koje nije pokrenuta niti istraga, još je uvijek (pre)velik. Potrebna je daljnja revizija optužnica podignutih u ranijem periodu, dodatne istrage te suradnja sa članovima obitelji ubijenih.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, uglavnom prigodom obljetnica pojedinih zločina objavljuje podatke o kaznenim postupcima kojima su procesuirani pojedini zločini. Takvu praksu treba pozdraviti i s njom treba nastaviti, ali je treba i unaprijediti – objavljivanjem cjelovitih podataka o postupcima (potpunijim informacijama koje bi sadržavale imena optuženih/osuđenih, činjenične opise počinjenih zločina, imena žrtava te ishode postupaka). Nažalost, niti na jednoj web stranici javnosti nisu dostupni podaci o svim zločinima koji su procesuirani na jednostavan i pregledan način.

Za učinkovitije istrage potrebna je redovna razmjena iskustava među državnim odvjetnicima i tužiteljima na forumima poput nekadašnjeg Brijunskog, koji je zadnji put održan 2016. godine. Za kvalitetnu provedbu sudskih postupaka temeljem ustupljenih dokaza od strane drugih zemalja neophodna je analiza poteškoća u okončanim postupcima, posebice iz perspektive poštivanja prava žrtava i svjedoka u skladu s Direktivom o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela.

Potrebno je provoditi redovite edukacije sudaca Odjela za ratne zločine na specijaliziranim sudovima, posebno zbog porasta broja sudaca u prvostupanjskim postupcima koji tek počinju suditi u predmetima ratnih zločina, kao i tužitelja koji rade na ovim kompleksnim predmetima radi doprinosa objektivnijim i kvalitetnijim suđenjima za ratne zločine. Potrebno je donijeti nacionalni program i zakon o osnivanju fonda za obeštećenje svih civilnih žrtava rata kojim bi se naknada štete uredila u skladu s Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN-a, kao i otpisati troškove neuspjelih parnica za naknadu štete pokrenutih po direktnim ili indirektnim žrtvama ratnih zločina.

Potrebno je evaluirati rad odjela za ratne zločine pri specijaliziranim sudovima te nadležnih županijskih državnih odvjetništava nakon izmjena *Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava* iz 2011. te predložiti eventualna unaprjeđenja legislative u skladu s nalazima i

preporukama evaluacije. Sporost u istragama ukazuje na potrebu razmatranja ustanovljenja specijaliziranog odjela Državnog odvjetništva za ratne zločine, po ugledu na USKOK.

*Ovaj izvještaj je realiziran u sklopu *Justice* programa Europske unije te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Grada Zagreba. Sadržaj izvještaja isključivo je odgovornost izdavača i ni pod kojim se okolnostima ne može smatrati da odražava stav Europske unije, Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

Ovaj izvještaj realiziran je u sklopu *Justice* programa EU te sufinanciran od Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

